

Отич О.М.,

доктор педагогічних наук, професор,

проректор з науково-методичної

роботи та міжнародних зв'язків

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», м. Київ

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Перехід людства до інноваційного типу прогресу на початку III тисячоліття ознаменувався трансформацією постіндустріального суспільства в інформаційне, яке в перспективі перетвориться на суспільство знань. У цьому суспільстві головною цінністю стануть не самі знання, а людина як їх виробник, споживач і, так би мовити, модернізатор, оскільки знання все з більшою швидкістю застарівають і втрачають свою актуальність. Тому людина має вже не засвоювати якомога більше знань, а вміти їх постійно оновлювати й поповнювати. Так, за висловом голови Директорату з освіти і навчок (PISA) А. Шлейхера, більше ніхто не платить людині за те, що вона знає (адже Google знає усе,) – а платять лише за те, що вона може зробити зі своїм знанням, тобто за її компетентність. У зв'язку з цим освіта у суспільстві знань перетворюється на теорію і практику підготовки knowledge worker (когнітивних працівників, які працюють зі знаннями та інформацією) [1]. Деонтологізація і десакралізація знання призводить до розвінчування Беконівського «Знання – Сила» й заміни його на нову парадигму: «Знання – Добробут» [3, 230], де знання перестає абсолютизуватися й перетворюється з мети на засіб її досягнення, знаряддя, яке постійно необхідно вдосконалювати. Це зумовило зміну освітньої парадигми індустріального суспільства («Освіта на все життя») на нову парадигму («Освіта упродовж життя», LLL) й спричинило стрімкий розвиток освіти дорослих, що конститується у єдності формальної, неформальної та інформальної складових із переважанням двох останніх. Важливими характеристиками освіти дорослих, що актуалізуються у суспільстві знань, є: • неперервність,

відкритість, активна інтеграція її із медіа-освітою; • інформаційна доступність, що ставить під сумнів домінуючу роль педагогів у навчанні та взагалі необхідність здобуття дорослою людиною освіти у традиційних навчальних закладах; • втрата чіткості меж освітнього процесу й однозначної заданості їх лише роками навчання особистості у закладі освіти; • наближення навчання і виховання до конкретної сутності людини, її здібностей і потреб; • зростання ролі суб'єкта у проектуванні освітнього процесу й перетворенні його на спосіб реалізації «авторства» свого життя, планування кар'єри і здобуття свого місця у світі; • рефлексивне засвоєння знання (постійний перегляд соціальної реальності у контексті нової інформації); • міждисциплінарність, модульність змісту освіти, відповідність його можливостям особистості та рівню її домагань; • побудова навчання як діалогу суб'єкта з суб'єктом; • не пасивне слухання чи спостереження, а активне залучення дорослої людини до самостійного здобуття знань; • пріоритет самоосвіти упродовж усієї професійно-освітньої діяльності. Ці характеристики зумовлюють зміну педагогічних позицій учасників освітнього процесу та стосунків між ними. Означені стосунки стають паритетними і людиноцентричними: тобто їх метою є не просто оволодіння особистістю, яка навчається, певною системою знань та інформації, а задоволення її потреби у здобутті саме того знання, яке є особистісно важливим для неї, і в засвоєнні способів його застосування на практиці [2]. Відповідно до цього змінюється місія, роль і поле діяльності як освітніх закладів, так і викладачів-андрагогів. Таким чином, методологія й політика навчання дорослих спрямовуються не стільки на озброєння їх знаннями, скільки на розвиток самостійності і критичності їхнього мислення.

З огляду на це можна окреслити тенденції розвитку освіти дорослих у суспільстві знань:

- зростання академічної мобільності учасників освітнього процесу на світовому рівні;

- трансформація традиційних закладів формальної освіти у відкриті, де реалізуються on-line освіта, SMART-освіта, інноваційна освіта [4];
- інтернаціоналізація освіти;
- зростання самостійності та автономності суб'єктів освітнього процесу;
- реальна індивідуалізація освіти, проектування тими, хто навчається, індивідуальних освітніх траєкторій і змісту освіти, визначення обсягу, форм і тривалості навчання;
- зміна ролі викладача з транслятора нових знань на навігатора у морі інформації, який здійснює педагогічний супровід;
- залучення до управління освітою і навчальними закладами не вчених і педагогів, а професійних менеджерів (з одного боку, це сприятиме професіоналізації управлінської діяльності у галузі освіти, але з іншого, на нашу думку, може призвести до загрози вирішення управлінських проблем за рахунок освітніх, оскільки останні можуть бути не зрозумілими керівнику навчального закладу, який не є освітянином за фахом).

Узагальнення викладених вище тенденцій зумовлює висновок, що освіта дорослих докорінно змінює підходи до проектування змісту й організації навчання та розвитку особистості, покладаючи в основу андрагогічний і технологічний підходи в освіті і переорієнтовуючи її на забезпечення психолого-педагогічного та організаційного супроводу самостійної освітньої діяльності дорослої людини, що реалізується за розробленою нею індивідуальною освітньою траєкторією.

Література

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Academia, 2004. – 778 с.
2. Кремень В. Г. Світ знання: людина, наука, освіта / В. Г. Кремень. – К.: Знання Укрни, 2016. – 87 [1] с.

3. Култаєва М. Д. Амбівалентність евристичного потенціалу конструкту «суспільства знань»; резерви і перспективи оновлення змісту сучасної освіти / М. Д. Култаєва // Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів. – К.: Педагогічна думка, 2011.

4. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К.: А.С.К., 2013. – 312 с.